

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2021-2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tereza Budinová

**Příprava mladých dospělých v dětských domovech na
profesní život**

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. Mgr. Ing. Katarína Krpálková Krelová, Ph. D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2021-2022

BACHELOR THESIS

Tereza Budinová

**Preparing young adults in children's home for a
professional life**

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. Mgr. Ing. Katarína Krpálková Krelová, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Tereza Budinová

Poděkování

Děkuji paní Doc. Mgr. Ing. Kataríně Krpálkové Krelové Ph.D. za vedení práce a její cenné rady, které mi poskytla. Také děkuji všem respondentům, kteří byli ochotni podělit se mnou se o své životní příběhy.

Anotace

Bakalářská práce je koncipována jako teoreticko-empirická.

Bakalářská práce se zabývá mladými dospělými z dětských domovů, kteří studují vysokou či vyšší odbornou školu a tím se připravují na profesní život. Teoretická část práce se zaměřuje na psychosociální vývoj dítěte, na jeho základní biologické, sociální, psychologické a vývojové potřeby a možný vliv dětského domova na jeho vývoj. Další kapitola se věnuje pobytu v dětském domově, důvodům umístění dětí do dětského domova a také rizikům, která může způsobovat pobyt v ústavní péči. V neposlední řadě je zde vymezena profese, terciární vzdělávání a vzdělávání v dětských domovech. Bylo využito studií, které přiblíží možné bariéry ve vzdělávání a stimulaci ke vzdělávání v dětských domovech.

Empirická část výzkumu si klade za cíle zjistit motivaci k terciárnímu vzdělávání u mladých dospělých z dětského domova, popsat, jak pracovníci zařízení stimulovali mladé dospělé k terciárnímu vzdělávání a jaké bariéry museli mladí dospělí překonat při studiu. Respondenty jsou mladí dospělí, kteří jsou stále v dětském domově a zároveň studují na vysoké či vyšší odborné škole.

Klíčová slova

dětský domov, kvalitativní výzkum, mladá dospělost, profesní život, terciární vzdělávání, ústavní výchova

Annotation

The bachelor thesis is conceived as theoretical-empirical.

The bachelor's thesis is focuses on young adults from children's homes who study at a university or college and thus prepare for professional life. The theoretical part of the thesis focuses on the psychosocial development of the child, his basic biological, social, psychological and development needs and the possible influence of the children's home on his development. The next chapter deals with the children home, the reasons for placing children to the children's home and also the risks that a stay in institutional care may cause. Last but not least, the profession, tertiary education and education in children's home are defined here. It was used studies that bring us closer to possible barriers ind education and stimulation to education in children's home.

The empirical part of research aims to find out the motivation for tertiary education of young adults from a children's home, to describe how the staff stimulated young adults to tertiary education and which barriers young adults had to overcome during their studies. The respondents are young adults who are still in the children's home and the same time they studying at university or college.

Keywords

Children's Homes, Institutional Care, Preparation for Work Life, Qualitative Research, Tertiary Education, Young Adult

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 PSYCHOSOCIÁLNÍ VÝVOJ ČLOVĚKA VYRŮSTAJÍCÍHO V DĚTSKÉM DOMOVĚ	11
1.1 Základní potřeby dítěte	12
1.2 Možný vliv dětského domova NA VÝVOJ dítěte	12
1.3 Mladá dospělost	13
1.4 Dospívání a dospělost se zaměřením na profesní přípravu.....	14
2 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA V RÁMCI DĚTSKÉHO DOMOVA.....	16
2.1 Příčiny umístění do dětského domova	16
2.2 Pobyt v dětském domově.....	17
2.3 Rizika ústavní péče	18
3 PROFESNÍ ŽIVOT A TERCÍÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	20
3.1 Motivace a stimulace	20
3.2 Vymezení profese	21
3.3 Terciární vzdělávání	21
3.4 Vzdělávání v dětských domovech jako součást přípravy na budoucí profesi	22
3.5 Stimulace dětí v dětských domovech ke vzdělávání	22
3.6 Bariéry ve vzdělávání v rámci dětského domova	23
4 METODOLOGICKÁ ČÁST	24
4.1 Cíle šetření	24
4.1.1 Výzkumné otázky	24
4.2 Metody výzkumu	24
4.3 Výběr a Charakteristika respondentů.....	25
4.4 Analýza zjištění.....	27
4.5 SWOT analýza.....	44
4.6 Shrnutí a diskuze.....	44
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	50
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	54

SEZNAM PŘÍLOH.....	55
---------------------------	-----------

ÚVOD

Velmi citlivým společenským tématem je ústavní výchova. Existuje na ni mnoho různých nejednotných pohledů a názorů. Je nutné se zabývat pojmem ústavní výchovy a jejím vlivem na budoucí život dětí. Vzhledem k nepříznivým životním událostem mají tyto mladí dospělí těžší a složitější vstup do dospělého světa a následně na trh práce. Jelikož většinou mají pouze minimální či žádné rodinné zázemí, musí se spolehnout na ústavní zařízení, kde často chybí individuální přístup.

Z průzkumů vyplývá, že skoro tři čtvrtiny dětí umístěných v dětských domovech studují na odborných učilištích, a tudíž ukončují své vzdělání výučním listem. V mnoha případech ani toto vzdělání nedokončí a končí pouze se základním vzděláním. Pouze 2 % studentů z dětských domovů studuje vyšší odbornou školu či vysokou školu (Mimo domov, 2015, s. 2–3).

Je proto důležité se této tématice věnovat a mluvit o úspěšných příkladech lidí z prostředí dětských domovů, kteří se rozhodli na svůj budoucí profesní život připravit prostřednictvím terciárního vzdělání.

Bakalářská práce s názvem *Příprava mladých dospělých v dětských domovech na profesní život* se věnuje mladým dospělým v dětských domovech a jejich přípravě na profesní život prostřednictvím terciárního vzdělávání. Cílem práce je zjistit způsoby, jak se v dětských domovech přistupuje ke vzdělávání dětí jakožto k přípravě na profesi a k podpoře mladých dospělých pro terciární vzdělávání.

Teoretická část práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první části je popsán psychosociální vývoj a potřeby dítěte vyrůstajícího v dětském domově. Tato kapitola pomůže pochopit možné zkušenosti a potenciální překážky dětí vyrůstajících v dětském domově. Je zde zaměřeno i na období dospívání se zaměřením na profesní přípravu a mladé dospělosti. Ve druhé kapitole je popsána ústavní výchova v rámci dětského domova, funkce dětského domova, důvody, proč jsou zde děti umísťovány a rizika s tím spojená jako je hospitalismus či psychická deprivace. Třetí kapitola je věnována profesi, terciárnímu vzdělávání jakožto přípravě na profesi, vzdělávání a stimulaci ke vzdělávání

v dětských domovech. Jsou zde popsány i bariéry ve vzdělávání, kterým musí čelit děti a mladí dospělí v dětských domovech.

Empirický výzkum proběhl formou rozhovorů s mladými dospělými z dětských domovů, kteří studují na vyšší odborné či vysoké škole. Šetření si kladlo za cíl zjistit motivaci k terciárnímu vzdělávání u mladých dospělých z dětského domova. Popsat to, jak je pracovníci zařízení stimulovali a motivovali ke studiu na vyšší odborné či vysoké škole. A také jaké bariéry při rozhodování o budoucnosti a při studiu museli překonat či stále překonávají.

Pro účely výzkumu byla zvolena kvalitativní forma výzkumu s použitím metody strukturovaných rozhovorů. Ty umožní hlubší vhled do problematiky a následná tvorba SWOT analýzy. Výzkumné šetření bylo uskutečněno s mladými dospělými, kteří jsou nadále v dětském domově a studují na vyšší odborné či vysoké škole. Celkem rozhovory proběhly s osmi respondenty této cílové skupiny.

Poznatky v práci jsou čerpány především z odborné literatury, z dokumentů organizací, ze statistických údajů dostupných studií a zákonů věnujících se ústavní výchově.

Práce vychází ze stavu právní úpravy ke dni 1. března 2022 a z judikatury k této úpravě.

TEORETICKÁ ČÁST

Nejprve je důležité určit věkové rozmezí mladých dospělých. V této práci bude považován za mladého dospělého člověk ve věku od 18 do 26 let, což je taky horní hranice do kdy jedinec může být v dětském domově za předpokladu, že se soustavně připravuje na výkon povolání, tedy studuje (Česko, 2002, § 2 odst. 6).

1 PSYCHOSOCIÁLNÍ VÝVOJ ČLOVĚKA VYRŮSTAJÍCÍHO V DĚTSKÉM DOMOVĚ

Dle Allena a Marotze se i dnes vedou diskuze, jaká je míra dědičnosti a vlivu prostředí na vývoj dítěte. Řeší se, jestli je vývoj člověka ovlivněn jeho přirozeností nebo více výchovou. Otázkou je, jestli dětský domov může ovlivnit vývoj svých svěřenců. Byly napsány odlišné teorie o tom, jak se děti vyvíjí, rostou a učí. Tyto teorie se společně účastní toho, jak mi rozumíme vývoji dětí. (Allen a Marotz, 2008, s. 13).

Teorie zrání – v popředí je biologický původ.

Teorie psychoanalytická – chování a jednání jedince je z většiny ovládáno nevědomými procesy.

Teorie kognitivního vývoje – na základě zkoumání okolního prostředí si děti vytvoří vlastní poznání.

Teorie učení – vliv výchovy a prostředí. (tamtéž, s. 13–14).

Podle Lengmeiera a Krejčířové je důležité, aby se osobnost jedince vyvíjela harmonicky a přiměřeně věku. To nelze jen na základě dispozic, které jsou vrozené, ale také musí být splněny určité vnější podmínky, například uspokojivé prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. Vývoj jedince může být narušen nepříznivými podmínkami kdykoliv, ale nejzávažněji v období dětství a dospívání, kdy je rychlý vývoj. Čím je mladší dítě, tím horší a déle přetrvávající škody jsou. Pokud by bylo dítě ponecháno v prostředí, které je pro něho škodlivé a poškozuje jeho vývoj, může to zanechat trvalé psychické jizvy v jeho osobnosti. (Lengmeier, Krejčířová, 1998, s. 106).

1.1 ZÁKLADNÍ POTŘEBY DÍTĚTE

Dle Dunovského mezi biologické potřeby patří řádná potrava, která musí být kvalitní a dostatečná. Dále dostatek tepla, čistoty a ochrany před negativními vlivy. Řadí se sem i adekvátní stimuly, které podněcují a rozvíjejí funkce organismu. Potřeba dítěte se zdravě rozvíjet (Dunovský, 1999, s. 50).

Je nutné zmínit i sociální potřeby, které navazují na ty biologické. Patří mezi ně potřeba lásky, bezpečí, přijetí dítěte, potřeba identifikace a potřeba zabezpečení (tamtéž, s. 52).

K psychickým potřebám se řadí dostatečný přívod podnětů, ale je nutné, aby přicházely ve správný čas, v dostatečném množství a v odpovídající kvalitě. Potřeba smysluplnosti světa, aby se posilovalo žádoucí chování dítěte prostřednictvím stabilního a pozitivního rodinné prostředí. Další potřebou je potřeba jistoty, sem patří hlavně citový vztah k dospělým, hlavně k matce. Dále vědomí vlastní identity a otevřené budoucnosti (tamtéž, s. 50-51).

Za základní znaky vývojových potřeb lze považovat:

„Aktualizaci vývojových potřeb, které jsou závislé na řádné uspokojování všech základních potřeb. Uspokojování vývojových potřeb, jež má dlouhodobý charakter a většinou jednorázově ukončeno. S rostoucím věkem dítěte roste i motivace k činnostem, plynoucím z vývojových potřeb. Motivaci, která je vyvolána vývojovými potřebami je plastická a v čase proměnlivá. Vývojové potřeby, které vedou jedince k vyhledávání nových poznatků i nových dovedností. A charakter vývojových potřeb, které odrážejí i postupující vývoj dítěte se stále mění.“ (Dunovský, 1999, s. 52-53)

1.2 MOŽNÝ VLIV DĚTSKÉHO DOMOVA NA VÝVOJ DÍTĚTE

Mezi nejčastější důvody, proč se děti ocitají v ústavní výchově, je neschopnost rodičů se o dítě starat a adekvátně je vychovávat (Svobodová a kol. 2001, s. 32). V dětském domově se o děti starají vychovatelé, kteří se často mění ať už z důvodu

střídání směn, tak z důvodu odchodu vychovatelů do jiného zaměstnání. Vychovatelé se zde starají o větší skupiny dětí, což je náročné nejen pro ně, tak i pro děti. Riziko deprivace je u dětí, které vyrůstají v ústavním zařízení vysoké (Matoušek, 1999, s. 63)

„Deprivované ústavní děti působí při srovnání se svými vrstevníky vychovávanými v rodinách jako méně nadané, pomalejší (někdy také hyperaktivní v jakýchsi záchvatech aktivity), úzkostné a bojácné, zatížené mnoha druhy zlovyků (jež se vykládají jako spontánní pokus o naplnění nenaplněné potřeby kontaktu); jejich vztahy k lidem jsou mělčí a přelétavější, i když příležitost ke kontaktu vyhledávají až nutkavě.“ (Matoušek, 1995, s. 63). Tento deprivační syndrom je následkem pobytu dítěte v ústavní výchově. Čím delší dobu dítě v ústavní péči strávilo, tím bývají projevy syndromu horší a hůře odstranitelné (tamtéž, s. 63).

Další vlivy jsou popsány v kapitole rizika ústavní péče.

1.3 MLADÁ DOSPĚLOST

Stěžejním pojmem pro tuto práci je pojem mladá dospělost. To je podle Vágnerové období mladé dospělosti od 20 do 40 let (Vágnerová, 2007, s. 9). Jak již bylo zmíněno pro účely práce bylo vybráno období od 18 do 26 let. Dle zákona je člověk dovršením 18. roku života dospělým, kdežto z psychosociální stránky je toto vymezení složitější.

Hlavními problémy určení je to, že tato proměna probíhá u každého individuálně. Je možné se řídit znaky dospělosti, kterých je více. Mezi hlavní znak se řadí změna osobnosti, kdy se člověk osamostatní, svobodně se rozhoduje, je schopen nést zodpovědnost za své činy a dokáže lépe ovládat své jednání a emoce. Dalším znakem jsou změny v socializačním rozvoji, kdy se člověk osamostatní a přestává být závislý na své rodině a celkově se rodinné vztahy uklidní. Jedinec je také schopen párového života, kdy musí akceptovat a tolerovat partnerovy potřeby. A v neposlední řadě ukazuje dospělost ekonomická nezávislost (tamtéž, 2007, s. 10-11).

Podle Macka (2003, s.92) jsou tři důležité přechodné body na cestě k dospělosti. V 18 letech se člověk stává dospělým podle právního hlediska. V 19 letech jedinec zakončuje středoškolské vzdělávání. Mezi 23–25 rokem se zakončuje vysoká škola a dochází k výběru povolání.

Podle Říčana (2004, s. 230-231) se dospělý člověk vyznačuje tím, že:

- Koná produktivní práci nebo se na ní soustavně připravuje (vysoká škola). V práci funguje bez větších výkyvů, chápe její smysl.
- Je schopen spolupráce, vést skupinu i přijímat podřízení, přijímat i poskytuje rady.
- Je schopen sám hospodařit a nakupovat potřebné věci.
- Je schopen samostatnosti, vyřizuje si své povinnosti.
- Má realistické plány do budoucna.
- Již nebydlí s rodiči (pokud ano, tak má svůj vlastní ohraničený prostor).
- Svůj volný čas tráví sám, či s přáteli. Má méně času na rodiče.
- Je schopen stýkat se s osobami druhého pohlaví bez plachosti či zábran. Vztahy jsou dlouhodobějšího rázu.
- Aktivně se zajímá o své přátele, rodinu, partnera/ku ale i širší společnost.

Thorová hovoří o období mladé dospělosti jako o velmi dynamickém období, kdy se jedinec transformuje z nezralé osoby na zralou. Toto období je vrcholem fyzických, sexuálních, a dokonce v určitých ohledech i kognitivních schopností. Toto období je také období impulzivnosti, soutěživosti, experimentování a adrenalinu (Thorová, 2015, s. 440).

1.4 DOSPÍVÁNÍ A DOSPĚLOST SE ZAMĚŘENÍM NA PROFESNÍ PŘÍPRAVU

Dospívání je obdobím, kdy se mění celé osobnost člověka. Jedinec si osvojuje hodnoty, postoje a mění se mu motivace. V této přípravné fázi na dospělost a samostatný život se člověk připravuje na uplatnění v partnerském, občanském a profesním životě. V tomto období dosahuje základní kvalifikace v oblasti vybrané profese (Petřková, 2005, s. 43-44).

Rysy dospělosti jsou v biologické, psychické i sociální sféře. Naše společnost definuje dospělost v psychosociální rovině. Mezi znaky lze řadit dosažení komplexní samostatnosti, kdy se člověk svobodně rozhoduje a je ochotný nést odpovědnost za své činy. Dalším projevem dospělosti akceptovaným v naší společnosti, souvisejícím se

sociálním osamostatněním, je dosažení ekonomické nezávislosti (Vágnerová, 2007, s. 9–11). „*Člověk potvrzuje svou soběstačnost v rámci profesní role ...*“ (tamtéž, s. 11).

Podle Vágnerové (2007, s. 49-50) má mladý dospělý určité základní psychické potřeby, které uspokojí profesní role. Mezi tyto potřeby patří například potřeba nových zkušeností, potřeba změny, potřeba sociálního kontaktu, potřeba seberealizace, samostatnosti a potřeba smyslu života.

Dle Thorové se v mladé dospělosti intenzivně prohlubují dovednosti a profesní znalosti. V tomto období, konkrétně kolem 25. roku, se dostávají na vrchol matematické a fyzikální dovednosti. Také čtvrtina objevů i od držitelů Nobelovy ceny se uskutečnila před 30. rokem života. V tomto období je také nejvhodnější sbírat zkušenosti, protože člověk má menší počet závazků a povinností (Thorová, 2015, s. 441).

První polovina tohoto období je charakterizována vzděláváním, protože spousta jedinců v tomto období studuje. Studium či cestováním si také řada lidí snaží oddálit nástup do zaměstnání. Mladí lidé hledají svůj směr a seberealizaci také tím, že často střídají zaměstnání. Ve druhé polovině se ustálí a začínají naplňovat svůj směr (tamtéž, s. 441).

Důležitým faktorem pro výběr profesní dráhy je dosažené vzdělání. Člověk má spoustu motivací pro výběr budoucího povolání. Může to být například prestiž dané profese, ekonomické zajištění, tedy výše výdělku, nebo profese, která je člověku blízká. Tyto motivy se povětšinou kombinují (Vágnerová, 2007, s. 50).

Říčan shrnuje profesní přípravu v rané dospělosti následovně „*Dvacátník dokončuje své hledání ve sféře práce a společenského uplatnění, po kratším nebo delším experimentování se rozbíhá po definitivní profesionální dráze.*“ (Říčan, 2004, s. 232).

2 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA V RÁMCI DĚTSKÉHO DOMOVA

Dětský domov je školské zařízení, pro děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají možnost vyrůstat ve své biologické rodině. Do dětského domova mohou být umístěny děti ve věku od tří do osmnácti let (prodloužení je možné na základě dohody mezi domovem a jedincem) a kteří netrpí závažnými poruchami chování (Slomek, 2010, s. 47).

„Podle zákona 109/2002 Sb. je v dětském domově základní organizační jednotkou koedukované rodinná skupina dětí zpravidla různého věku i pohlaví. Rodinná skupina bude mít nejméně pět a nejvíce osm svěřenců, v závislosti na jejich mentální a zdravotní úrovni. Je možné zřídit nejméně dvě a nejvíce šest rodinných skupin.“ (Jedlička, 2004, s. 310). Dětský domov má za úkol se co nejvíce přizpůsobit strukturou, režimem a komunikací běžné rodině (Jedlička, 2004, s. 310).

Podle Nadačního fondu Veroniky Kašákové je aktuálně 142 dětských domovů ve kterých žije přes 6300 dětí a mladých dospělých. *„Aktuální situace je taková, že zejména pražské dětské domovy, mají naplněnou kapacitu. Je potřeba víc míst, ale vzhledem k transformaci náhradní rodinné péče, kdy se očekával příliv pěstounů, se nová místa nevytvářejí.“* (NFVK, © 2019).

2.1 PŘÍČINY UMÍSTĚNÍ DO DĚTSKÉHO DOMOVA

Rodiče, které se nemohou, neumí či nechtějí starat o své dítě, jsou vždy důvodem umístění dítěte do dětského domova. Do zařízení je dítě umístěno na základě rozhodnutí soudu. (Pašek, 2008, s. 46).

Ze *„Zprávy o stávajícím stavu náhradní rodinné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice“* (Svobodová, 2001, s. 32) vyplývá, že ve společnosti budou vždy rodiče, kteří nebudou schopni a ochotni se o své dítě postarat. Jedná se jak o rodiče, kteří nejsou schopni plnit svou rodičovskou odpovědnost ze zdravotních důvodů, rodiče, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, nezralé páry, anebo nedostatečně odpovědné, u nichž nelze očekávat pomoc od příbuzných. Velmi často se

jedná o rodiče, kteří sami vyrůstali v ústavních zařízeních nebo disharmonickém prostředí.

V těchto situacích rodiče dítě nechají bez dozoru, či ho opustí. Nezřídka se stává, že dojde v rodině k přímému ohrožení zdraví nebo vývoje dítěte. Dítě je odebráno z rodiny, pokud se jedná o týrání psychické, fyzické či sexuální (tamtéž, s. 32).

Podle výše zmiňované Zprávy dochází k umístění dítěte do ústavní výchovy především z těchto důvodů (tamtéž, s. 32):

1. Rodiči nezvládnutá výchova.
2. Zanedbávání, zneužívání a týrání dětí.
3. Trestná činnost rodičů.
4. Sociálně patologické jevy (např. alkoholismus, drogová závislost, prostituce).
5. Nízká sociální úroveň rodiny (často se ukazuje jako sekundární příčina).
6. Osíření

Důvody k umístění dítěte do ústavní výchovy lze také rozdělit do tří kategorií. Na rodiče, kteří se o své dítě nemohou starat například z důvodu ztráty ekonomického a materiálního zajištění (nejčastěji ztráta zaměstnání či bydlení) či ze zdravotních důvodů. Rodiče, kteří se o své dítě neumí adekvátně postarat, to jsou často příliš mladí, často nedospělí rodiče, a dále rodiče, jež jsou sociálně či mentálně handicapovaní (Pašek, 2008, s. 46-48).

V praxi tomu bývá tak, že dochází k prolnutí těchto tří kategorií, důvody se kombinují a vzájemně ovlivňují (tamtéž, s. 48).

2.2 POBYT V DĚTSKÉM DOMOVĚ

Dle Slomka jsou do dětských domovů umísťovány děti od 3 do 18 let (prodloužení ústavní výchovy je možné do 26 let za předpokladu, že studuje) a které netrpí závažnými poruchami chování. (Slomek, 2010, s. 47)

Po příchodu do domova je dítě umístěno do rodinné skupiny, kde je šest až osm dětí. V rámci dětského domova jsou dvě až šest takových rodinných skupin. Každý dětský

domov má svůj vnitřní řád, kde jsou sepsány práva a povinnosti dětí, zaměstnanců a režimem zařízení. S tímto řádem je seznámeno každé dítě po příchodu do zařízení. (zákon 109/2002 Sb.)

Tou nejdůležitější osobou pro jedince, který vyrůstá v dětském domově je vychovatel.

„Pedagogickým pracovníkem zařízení či střediska může být jen ten, kdo splňuje podmínky stanovené zákonem č. 563/2004 Sb. (Zákon o pedagogických pracovnících) a dále splňuje podmínku psychické způsobilosti (zákon č. 383/2005 Sb.). Psychická způsobilost se zjišťuje psychologickým vyšetřením a prokazuje se před vznikem pracovněprávního vztahu k zařízení, či středisku a poté za trvání pracovněprávního vztahu, vznikne-li důvodná pochybnost, že pracovník danou podmínku nespĺňuje (ředitel nařídí takovému pracovníkovi, aby podstoupil psychické vyšetření, a určí k tomu přiměřenou lhůtu).“ (Slomek, 2010, s. 49)

Tento pedagogický pracovník vykonává v zařízení přímou vyučovací, výchovnou, speciálně – pedagogickou činnost přímým působením na vzdělávaného. (Zákon č. 563/2004 Sb.).

2.3 RIZIKA ÚSTAVNÍ PÉČE

Dítě, které vyrůstá v ústavní péči, je ohroženo několika riziky, mezi které patří hospitalismus, psychická deprivace či subdeprivace.

Mezi největší projevy následků ústavní výchovy podle Matouška patří ztráta zájmu o svět okolo a lidí, špatná komunikace nebo dokonce regrese, což znamená, že se jedinec vrátí do nižšího vývojového stupně (Matoušek, 1999, s. 118).

Folda zmiňuje, že jedinci, kteří opouštějí ústavní zařízení často nejsou připraveni na samostatný život. Trpí sociální izolovaností, můžeme u nich spatřovat problémy osobnostního a vývojového rázu, nejsou finančně gramotní a nemají reálnou představu o životě mimo zdi ústavu (Folda, 2009, s. 22).

Dle Matouška je hospitalismus stav, kdy se jedinec dobře zadaptuje na umělé podmínky v ústavním zařízení, ale posléze se snižuje schopnost adaptace na civilní život mimo ústavní zařízení. V zařízení jedinec vyrůstá ve velkém omezeném kolektivu, kde se střídají vychovatelé. Má plné zajištění, co se týče stravy, úklidu, prádla (Matoušek, 1999, s.118).

Podle Běhounkové je subdeprivace mírnější forma deprivace, která je obtížněji identifikovaná, kdežto deprivace se projevuje silnějšími a nápadnějšími odchylkami ve vývoji. Tyto syndromy vznikají, pokud je jedinec dlouhodobě oddělen od primární pečující osoby (Běhounková, 2012, s. 50).

„Deprivace se dělí podle druhu neuspokojovaných potřeb na biologickou, motorickou, senzorickou, sociální, citovou (potřeby lásky a jistoty). Absolutní deprivace je označením pro neuspokojování bazálních existenčních potřeb.“ (tamtéž, s. 50)

Následky psychické deprivace může být narušení kognitivního a motorického vývoje a narušení vývoje osobnosti (tamtéž, s. 50).

Podle pedagogického slovníku je psychická deprivace *„Psychický stav, který vzniká v takových životních situacích, kdy nejsou u dítěte uspokojovány jeho základní duševní potřeby v dostatečné míře a po dosti dlouhou dobu. Zejména se objevuje u dětí z podmětově chudého prostředí (sociálně či emocionálně). Navenek se projevuje citovou a intelektovou nevyspělostí, vývojovou nerovnoměrností a poruchami chování.“* (Průcha a kol. 2003, s. 190).

Dle Vágnerové patří deprivací zkušenosť k jednomu z nejzávažnějších zátěžových vlivů, který může nepříznivě ovlivnit psychiku či dokonce vývoj jedince. *„Patogenní význam deprivace je závislý na období, kdy k ní došlo. Ve vztahu k různým základním psychickým potřebám lze mluvit o období zvýšené citlivosti k určitému typu deprivace. (Například v raném věku jsou děti citlivější k citové deprivaci než v pozdějším období.) Dlouhotrvající deprivace může vést k narušení psychického vývoje, k nerovnoměrnému rozvoji některých složek osobnosti či ke vzniku specifických psychických odchylek“* (Vágnerová, 1999, s. 18).

3 PROFESNÍ ŽIVOT A TERCIÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Jedním ze symbolů dospělosti a samostatnosti je profesní uplatnění. V běžných rodinách rodiče pomáhají dítěti hledat a pomáhat s dalším vzděláváním a pozdějším profesním uplatněním. V dětských domovech tuto roli suplují vychovatelé. V této kapitole je také důležité vysvětlit pojmy motivace a stimulace. Je důležité motivovat mladé dospělé ke studiu a vzdělávání. A právě stimulací, kdy se působí na psychiku jedince cíleně zvnějšku můžeme dosáhnout změny jeho motivace.

3.1 MOTIVACE A STIMULACE

Motivace je vnitřní psychický proces, který vychází buďto z vnitřní pohnutky nebo vnější pobídky, který vyústí k chtěnému vnitřnímu stavu. Motivace člověka nasměřuje určitým směrem či ho naopak odvrátí od nechtěného směru, aktivuje ho a tuto aktivitu ustálí (Bedrnová, Nový a kol. 2007, s. 362-363).

Motivace se týká procesů, které jsou základem iniciace, kontroly, údržby a hodnocení chování zaměřeného na cíl. Důležité jsou také sociální procesy, které přispívají k rozvoji motivační tendence a přesvědčení. Pozoruhodným příkladem toho je také sociální srovnávání, zvláště když se srovnává vlastní úspěch s úspěchem jiných například konkurence (Hall, Goetz, 2013, s.59).

Motiv je vnitřní pohnutka, tedy podnět, který u člověka vyvolá určitou aktivitu (tamtéž, 2007, s. 363).

Stimulace je určité působení pomocí stimulů na psychiku člověka, díky kterým dochází k určitým změnám jeho činnosti. Hlavní rozdíl mezi motivací a stimulací je ten, že stimulace je působení na psychiku zvnějšku, kdežto motivace je působení na psychiku člověka zvnitřku (tamtéž, 2007, s 364). „*Jde o ovlivňování činnosti druhého člověka aktivními vnějšími zásahy vedoucími ke změně jeho psychických procesů, především ke změně jeho motivace.*“ (tamtéž, 2007, s. 364)

Podle Hochberga je stimul jakýkoliv předmět nebo událost, která v organismu vyvolává senzorickou nebo behaviorální odezvu. (Hochbergr, 1964, s. 25).

3.2 VYMEZENÍ PROFESE

Sociologický slovník uvádí, že k možnému vykonávání profese je nutná odbornost, a tudíž předchozí odborná příprava (Suda, 1996, s. 852).

Podle Australské rady profesí je profese disciplinovaná. Ten, kdo ji vykonává, dodržuje etické standardy a kteří se vyznačují tím, že mají speciální znalosti a dovednosti v široce uznávaném souboru učení odvozeného z výzkumu, vzdělávání a školení na vysoké úrovni a jsou veřejností přijímáni, a kteří jsou připraveni uplatnit tyto znalosti a uplatnit tyto dovednosti v zájmu ostatních (Australian Council of Professions, 2003).

Dost často tomu bývá tak, že dospělého člověka posuzujeme podle toho, jakou profesi vykonává. Profese, které jsou vykonávané, jsou v moderní společnosti vázány na dosažení příslušného vzdělání. Je známo, že povolání, které bude dítě v budoucnu vykonávat, ovlivňuje mimo jiné kvalita jeho rodinného života, socializace v dětství a další psychosociální i jiné aspekty, které ovlivňují i to, jaký bude mít přístup ke studiu, jak se bude učit a jaké ambice bude mít (Keller, 2012, s. 185).

3.3 TERCIÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Terciární vzdělávání se v České republice dělí na vyšší odborné vzdělávání a vysokoškolské vzdělávání (NÚOV, 2008, nestránkováno).

V České republice poskytují vyšší odborné školy neuniverzitní terciární vzdělání od roku 1995. Výuka na vyšších odborných školách je zaměřená na praktickou výuku, která probíhá ve studovaném oboru a na reálných pracovištích. Studium je zakončeno absolutoriem, skládajícím se z ústních zkoušek studovaných předmětů, cizího jazyka a obhajoby absolventské práce (UNESCO, 2013, s. 9). Délka vzdělávání v denní formě je tři roky.

Vysoké školy v ČR mohou být univerzitního a neuniverzitního typu. Univerzitní VŠ se můžou členit na fakulty, pracoviště pro například vzdělávací, uměleckou či výzkumnou činnost a na vysokoškolské ústavy. Vysokoškolské vzdělávání se v ČR realizuje ve třech úrovních. V prvních dvou případech se jedná o vzdělávání terciární,

a to v bakalářském a magisterském studijním programu. Bakalářský studijní program je přípravou k výkonu povolání, které vyžaduje specializaci na právě bakalářské úrovni a je podmínkou pro navazující studium v magisterském programu. V těchto úrovních není dosaženo vědecké kvalifikace (NÚOV, 2008, nestránkováno).

Ve třetí úrovni terciárního vzdělávání je k dosažení vědecké kvalifikace přímo směřováno. Jedná se o doktorské programy a dosažení vyššího titulu (ČSÚ, 2014, nestránkováno).

3.4 VZDĚLÁVÁNÍ V DĚTSKÝCH DOMOVECH JAKO SOUČÁST PŘÍPRAVY NA BUDOUCÍ PROFESI

V roce 2015 agentura Ipos, na žádost neziskové organizace Mimo domov, provedla průzkum, kterého se účastnilo 102 „děti“ z dětských domovů, které do jednoho roku opustí domov a dále 27 dospělých, kteří opustili domov během 1-6 let. Výsledky ukázaly, že 71 % dětí z dětských domovů studuje střední odborné učiliště zakončené výučním listem. Z toho 40 % respondentů není spokojeno s dosaženým vzděláním. Více jak polovina respondentů uvedla, že chtějí pokračovat ve vzdělávání po opuštění dětského domova. Po opuštění domova jen jeden z deseti pokračuje v dalším studiu (Mimo domov, 2015, s. 2–3).

V roce 2017 provedla společnost Perfect Crowd pro Nadaci Terezy Maxové dětem studii, které se účastnilo 105 vedoucích pracovníků dětských domovů v celé České republice. Z této studie vyplynulo, že pouze 2 %, z celkového počtu 1880 dětí v dětských domovech, studuje na vysoké či vyšší odborné škole. Přesněji 1,3 % studuje vysokou školu a 0,7 % studuje na vyšší odborné škole. Celkem 25 % dětí studuje na střední škole, 3 % na gymnáziu a 72 % dochází na učiliště (Nadace Terezy Maxové dětem, 2017, s. 19–24).

3.5 STIMULACE DĚTÍ V DĚTSKÝCH DOMOVECH KE VZDĚLÁVÁNÍ

Většina respondentů studie Perfect Crowd se shodla, že je důležité pomoci dětem prostřednictvím psychologické péče, která jim pomůže stabilizovat psychický stav

a vyrovnat se s traumaty. Tato pomoc uleví jejich duševnímu stavu a zajistí tak lepší kvalitu života. Dalším důležitým bodem je placené doučování, jelikož spousta dětí, která nastoupí do dětského domova, má velké mezery ve vzdělání. Pokud se, díky doučování, zlepši ve výuce je zde větší šance, že budou chtít nadále pokračovat ve studiu a dosáhnou tak vyššího vzdělání. Aby děti smysluplně trávily volný čas a zároveň to přispívalo k jejich rozvoji jsou důležité zájmové kroužky. Díky kroužkům se děti získávají nové poznatky, ale také navíc navazují nové vztahy, což je důležité pro integraci s vrstevníky mimo domov. A v neposlední řadě je potřeba více vychovatelů do větších dětských domovů, aby byla větší šance se věnovat každému dítěti individuálně. Dalším zmíněným aspektem je v případě možnosti, spolupracovat s rodiči (tamtéž, s. 50–54).

3.6 BARIÉRY VE VZDĚLÁVÁNÍ V RÁMCI DĚTSKÉHO DOMOVA

Ve studii Perfect Crowd na otázku, co nejvíce brání ve vzdělávání jedincům, kteří jsou umístěni v dětském domově, odpovědělo 94 % vychovatelů, že děti nejvíce limituje jejich vlastní rodina, to jak byly vychovávány. Celkem 65 % vychovatelů odkazuje na vrozené predispozice (vrozené bariéry, které nelze změnit), 36 % odkazuje na finance a 25 % vychovatelů odpovědělo, že problémem je nedostatek personálu (Nadace Terezy Maxové dětem, 2017, s. 33).

Další bariérou může být to, že dětský domov má menší motivační potenciál než od rodičů. Každý jedinec je individuální bytost a každý má jiný potenciál. Je důležité, aby jak dítě, tak mladý dospělý v dětském domově měl pocit, že kromě toho, že se snaží pro sebe, tak se snaží i pro ostatní a že je zde někdo, komu na něm a jeho úspěších záleží (tamtéž, s. 45).

Touha po svobodě a vlastním zázemí je další bariérou. Většina jedinců v dětských domovech po dokončení střední školy odchází buďto k biologické rodině nebo do samostatného bydlení. Pokud začnou studovat vysokou školu, často jí mimo dětský domov nedokončí (tamtéž, s. 49).

4 METODOLOGICKÁ ČÁST

4.1 CÍLE ŠETŘENÍ

Dílčími cíli šetření jsou zjistit motivaci k terciárnímu vzdělávání u mladých dospělých z dětského domova, popsat, jak pracovníci zařízení stimulovali mladé dospělé k terciárnímu vzdělávání a jaké bariéry museli mladí dospělí překonat při studiu.

4.1.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Výzkumné otázky pro zjištění sledovaných cílů byly stanoveny následovně:

„Jaká byla motivace mladých dospělých z dětských domovů ke studiu na vysoké či vyšší odborné škole?“

„Co respondentům přináší vzdělání na vysoké či vyšší odborné škole?“

„Jak probíhala stimulace mladých dospělých v dětských domovech k terciárnímu vzdělávání ze strany zaměstnanců zařízení?“

„Jaké byly bariéry v rozhodnutí jít studovat na vysokou či vyšší odbornou školu a jak byly tyto bariéry překonány?“

Kromě těchto výzkumných otázek se šetření zaměřovalo i na otázky ohledně dětství a dospívání a na představu o budoucím povolání.

4.2 METODY VÝZKUMU

Pro získání dat byl zvolen kvalitativní výzkum, provedený formou strukturovaných řízených rozhovorů. Tento přístup umožňuje hloubkový popis sociálního problému a poskytuje podrobné informace o problému. Tato metoda umožňuje studovat procesy a navrhnout teorie. (Hendl, 2005, s. 52-53) V tomto výzkumu není snahou zobecňovat data pro celou populaci, ale porozumět jednotlivcům v dané situaci. Díky tomu lze přinést nové porozumění dané problematice. (Disman, 2002, s. 286, 289)

Podle Vetešky je cílem kvalitativního výzkumu porozumění lidem, chápat jeho vlastní hlediska a událostem v jejich životě, a proto je zde soustředěno na subjektivní svět osob (Veteška, 2016, s. 244)

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Hendl, 2005, s. 164).

Strukturovaný rozhovor vede výzkumník s jedním či více respondenty. Výzkumník má předem stanovený soubor otázek. (Průcha, 2014, s. 120).

Dalším využitým nástrojem ke zjištění situace je SWOT analýza. SWOT je zkratka počátečních písmen čtyř anglických slov – *strengths, weaknesses, oportunities a threats*. V překladu znamenají silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby (Srpková et al., 2011, s. 174).

4.3 VÝBĚR A CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ

Výběr respondentů proběhl pomocí kontaktování dětských domovů. Ty pak předali moji žádost potenciálním respondentům a ti se mi, pokud chtěli, ozvali přes email.

Podmínkami bylo, aby respondenti byli stále v dětském domově a studovali na vysoké či vyšší odborné škole.

Následná komunikace s respondenty probíhala emailovou formou. Každý z respondentů byl informován o povaze a záměru práce a také byl seznámen s okruhy otázek. Byli také informováni, že rozhovory podléhají anonymitě a byl jim také zaslán informovaný souhlas. Sběr dat probíhal v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů v platném znění. S ohledem na současnou epidemiologickou situaci probíhaly rozhovory online přes videohovor. Se všemi respondenty byl domluven den a čas, který jim vyhovoval. Všichni se připojili bez problémů. I přes tuto komplikaci rozhovory probíhaly v uvolněné a přátelské atmosféře. Dvě respondentky uvedly, že online forma rozhovoru jim vyhovuje, jelikož jsou v „bezpečí“ svého domova a díky tomu byly

uvolněnější a otevřenější, než kdyby rozhovor probíhal například v kavárně, kde bychom nebyly samy. Na úvod rozhovoru jsem se představila a objasnila práci, ke které budou rozhovory využity. Upozornila jsem také na to, že pokud by byla jakákoliv otázka nepříjemná, nemusí odpovídat. Rozhovory probíhaly v rozmezí od 50 do 75 minut.

Cílovou skupinou byli mladí dospělí ve věku od 18 do 26 let, kteří studují na vysoké či vyšší odborné škole a zároveň jsou stále v dětském domově. Rozhovory probíhaly s celkem osmi respondenty.

Pro zachování anonymity nejsou v práci použity jména respondentů ale označení **R1** až **R8**.

R1 – První respondentkou je dvaadvacetiletá slečna. Do dětského domova byla umístěna ve čtrnácti letech z důvodu nevyhovující rodinné situace, kdy matka byla vážně nemocná a otec nejevila zájem o výchovu. Respondentka studuje obor sociální práce na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Momentálně je ve třetím ročníku. Po vystudování by respondentka chtěla pracovat na OSPODu.

R2 – Druhou respondentkou je jednadvacetiletá slečna. Do ústavní výchovy byla umístěna již jako devítiměsíční miminko, jelikož o ní matka nadále nejevila zájem a otec byl neznámý. Po umístění do kojeneckého ústavu si ji vzala do pěstounské péče babička (z matčiny strany). V šesti letech babička onemocněla a nemohla se nadále o vnučku starat, a tak byla respondentka umístěna do dětského domova. Respondentka je nyní ve druhém ročníku na pedagogické fakultě Jihočeské univerzity. Studuje zeměpis a historii. Po vystudování by chtěla pracovat jako učitelka na druhém stupni.

R3 – Třetím respondentem je pětadvacetiletý muž. Do ústavní výchovy byl umístěn v devíti letech z důvodu úmrtí otce, který ho vychovával. S matkou není ve styku, protože je drogově závislá a v současné době je ve výkonu trestu. V současné době studuje závěrečný ročník magisterského studia oboru právo v podnikání.

R4 – Čtvrté respondentce je devatenáct let. Do ústavní výchovy byla umístěna s bratrem v pěti letech z důvodu nevyhovující rodinné situace. Na cca dva roky byla umístěna do pěstounské péče, ze které se zase vrátila do dětského domova. Nyní je

v prvním ročníku na vyšší odborné škole v Kladně, kde studuje obor diplomovaná dětská sestra.

R5 - Páté respondentce je dvaadvacet let. Do dětského domova byla umístěna v šesti letech z důvodu nevyhovující rodinné situace a drogové závislosti obou rodičů. Nyní je ve třetím ročníku na univerzitě v Pardubicích, kde studuje obor veřejná ekonomika a správa.

R6 – Šesté respondentce je čtyřadvacet let. Do dětského domova byla umístěna ve dvanácti letech z důvodu zanedbané výchovy ze strany rodičů. Nyní studuje na 2. lékařské fakultě Univerzity Karlovy.

R7 – Sedmý respondent je třidvacetiletý muž. Do dětského domova byl umístěn v jedenácti letech z důvodu nestabilní a nevyhovující rodinné situace. Nyní je ve druhém ročníku oboru veřejná správa a regionální rozvoj na České zemědělské univerzitě.

R8 – Osmé respondentce je dvadvacet let. Do dětského domova byla umístěna společně se sourozenci v osmi letech. Důvodem umístění bylo úmrtí matky a nikdo z příbuzných si sourozence nemohl vzít do péče. V současné době je ve třetím ročníku na České zemědělské univerzitě na oboru chov koní.

4.4 ANALÝZA ZJIŠTĚNÍ

VO: „**Jaká byla motivace mladých dospělých z dětských domovů ke studiu na vysoké či vyšší odborné škole?**“

R1: „*Vždycky jsem chtěla pomáhat ostatním. Byla jsem ta, která pomáhala mladším a bezbrannějším proto jsem se rozhodla, že bych chtěla pracovat na OSPODu abych mohla pomoci co nejvíce dětem co má podobný osud jako jsem měla já. Proto abych to mohla dělat jsem musela jít dále studovat na vysokou školu. Krom toho mě vzdělávání baví, ráda se učím nové věci. Studuji sociální práci a velmi mě to baví a naplňuje. Další motivací byl dětský domov. Dokud studuji pod ním mám zázemí a mám se kam vrátit.*“

Respondentka mluvila o škole a vzdělávání s nadšením. Zmiňovala i různé odborné kurzy a dobrovolnické stáže, kterých se účastnila, aby si prohloubila vědomosti a zkušenosti. Uvědomuje si, že oblast, ve které chce pracovat, je velice náročná. Velkým hnacím motorem respondentky, je i fakt, že pokud vystuduje vysokou školu tak bude první „*vychované dítě od nás z děčáku s titulem*“.

R2: „*Moji asi největší motivací ke studování vysoké byla touha po poznání. Hrozně mě, již od mala bavila historie. Vždycky jsem si zjišťovala, kde se děly různé historické události a z toho vyrostla i láska k zeměpisu. Dalším důvodem ke studiu na vysoké bylo i to, že všude, kde mě lákalo pracovat, bylo potřeba mít titul. Nakonec jsem se rozhodla pro učitelství, protože díky tomu můžu spojit příjemné (dějepis i zeměpis mě baví) s užitečným (předám informace další generaci). Doufám, že by si i ostatní děti v domově, ze mě mohly vzít příklad.*“

Pro tuto respondentku bylo rozhodování, zda pokračovat ve studiu na vysoké škole, naprosto přirozené. Také zmínila, že pokud by opouštěla dětský domov, tak by byla velmi smutná. Takto má v dětském domově oporu, kterou by pokud by zařízení opustila neměla, jelikož s biologickou rodinou není v absolutně žádném kontaktu. Díky svému oboru a zapálení pro něj doučuje v domově ostatní děti.

R3: „*Na střední škole mě velmi bavilo práva a hodiny právního praktika. Proto jsem se rozhodl zkusit přijímačky na práva, kam je velmi obtížné se dostat. Bohužel mi zkoušky nevyšly a nevezali mě. Hledal jsem tedy, kam bych se ještě mohl přihlásit a našel jsem obor Právo v podnikání na soukromé škole. Tam už nebyly přijímací zkoušky a vzali mě. Krom toho, že mě právo baví samo o sobě je to perspektivní obor a je zde dobré finanční ohodnocení.*“

V průběhu celého rozhovoru s respondentem je patrné, že právo je jeho doména, a to co ho baví. Zmínil, že když poprvé neuspěl u přijímacích zkoušek na právnickou fakultu, jeho motivace jít studovat klesla. Byl zklamaný, ale naštěstí si našel jinou školu, kam ho již vzali. V tom období ho nejvíce motivoval ředitel a vychovatelé v domově.

R4: „Na střední jsem chodila na zdrávku obor zdravotnický asistent, takže jsem věděla, že v mém oboru je potřeba vyšší vzdělání, tudíž to byla jedna z motivací. Další motivací bylo to, že brácha je ve druháku na střední a nechtěla jsem ho opustit. Takhle můžeme být pořád spolu, i když se vidáme jen o víkendech, protože jsme oba na intru.“

U respondentky je velmi patrný silný vztah s bratrem. Není v kontaktu ani s jedním z biologických rodičů, pouze s babičkou. To, že se chce postarat o bratra a zůstat s ním, bylo sice velikou motivací ke studiu, ale je nutné podotknout, že to nebyla největší motivace. Při rozhovoru byla znát i velmi patrná motivace ke studiu, aby si respondentka zvýšila kvalifikaci a mohla v budoucnu pracovat jako zdravotní sestra.

R5: „Přijde mi, že v dnešní době je maturita minimum. O vysoký jsem ze začátku pochybovala, protože jsem si myslela, že na to nemám, ale chtěla jsem to zkusit a dokázat si, že mám na víc. Krom toho, že jsem si chtěla dokázat, že na to mám, věděla jsem, že čím vyšší vzdělání, tím větší pracovní uplatnění a tím i lepší finanční ohodnocení. Navíc jsem první v rodině na vysoký“

Motivace respondentky ke studiu se postupem času zvyšovala. Když nastupovala na vysokou školu, počítala pouze s bakalářským titulem. Nyní je v závěrečném ročníku bakalářského programu a má v plánu studovat i navazující magisterské studium.

R6: „Být doktorkou je čest a prestiž. Můj děda byl lékař a babička zdravotní sestra, takže jsem chtěla pokračovat v tom co dělali oni. Když jsem byla mladší a byla jsem u prarodičů například na prázdninách, všichni mi předpovídali, že budu zdravotník po prarodičích. Doufám, že by na mě byli pyšní. Spousta lidí pomohla mě a pro mě bude čest až bude řada na mně budu moct pomáhat ostatním.“

Respondentky motivace ke studiu je již od střední školy velmi silná, protože ráda dosahuje výborných studijních výsledků. O svém výběru povolání mluví jako o poslání.

R7: „Vysokou jsem chtěl zkusit. Veřejnou správu jsem už studoval na střední, takže jsem už mohl pracovat v oboru, který jsem vystudoval. Ale řekl jsem si, že i v tomhle oboru je dobrý mít tu vejšku protože jí musím mít pokud bych chtěl například být na vedoucí pozici. Zaměření na střední mi pomohla vybrat psycholožka za kterou jezdíme. Dělala mi profí testy, ze kterých vyšlo, že mám hlavu i na vysokou školu. Navíc mi to

prodlužuje mládí a mám děcák, který mi pomáhá. Vysoká mě také posune v platovém žebříčku.“

Na otázku, z čí iniciativy šel studovat na vysokou školu odpověděl, že *„Ta iniciativa tam byla tak nějak na obou stranách. Já si s tou myšlenkou pohrával, ale pořád jsem se nemohl rozhodnout, zda jít studovat nebo jít už pracovat, protože už mám taky myšlenky na to se postavit na vlastní nohy a být svým pánem. A navíc dnes skoro všichni zaměstnavatelé umožňují si dodělat školu během práce. Ale je pravda, že až děcák mě do toho tak dostrčil a teta si semnou sedla přinesla přihlášky at' si je podám a uvidím.“*

R8: *„Studuju to, co miluju už od mala. Na koních jezdím 12 let, takže je studovat je super. Upřímně asi tu školu nikdy moc nevyužiju, ale je to zajímavý. Mojí největší motivací bylo to udržet se v domově a mít zázemí, protože s tím se poji jak podpora, tak i finance.“*

Na otázku, jak probíhala volba oboru studia na VŠ respondentka odpověděla, že: *„No já hledala co by mě mohlo bavit. Střední mám obchodní akademii a představa, že bych zůstala v oboru mě moc nelákala. Poté jsem objevila chov koní a řekla si proč ne, hlavně tam nebyli přijímačky což bylo rozhodující. Navíc díky jezdeckví jsem již nějaký znalosti měla, ale věděla jsem, že mě to bude bavit. Tety v domově byly mým výběrem docela zděšený, protože se bály, že tento obor nemá uplatnění. Já to studuji spíš kvůli znalostem a zkušenostem než kvůli uplatnění.“*

Všichni respondenti shodně uvedli na otázku *„Z čí iniciativy jste šel/šla/ studovat na vysokou či vyšší odbornou školu?“* Že z větší části to bylo z jejich iniciativy. Respondenti **R1, R2, R3, R4** a **R6** byli pevně rozhodnuti již od střední školy a iniciativa byla hlavně z jejich strany. Respondenti **R5, R7** a **R8** měli pochybnosti, proto míra zapojení domova do rozhodování byla o trochu větší.

Všichni respondenti zmínili, že jednou z motivací ke studiu bylo i to, že mohou zůstat pod dětským domovem a mít tak své zázemí. To také vypovídá o tom, že stimulující prostředí dětského domova umožňuje studentům se věnovat studiu bez větších starostí, kterým by jinak možná museli čelit, pokud by si dodělávali studium

mimo domov. Většina respondentů také zmínila, že budou jedni z mála, kteří mají v jejich domovech titul.

VO: Co vám přináší vzdělávání na vysoké či vyšší odborné škole?

R1: *„Vzdělávání mě baví a naplňuje mě. Co se týče školy, tak některé přednášky mě baví víc některé míň. Ráda se vzdělávám i mimo školu například skrz různé kurzy. Je dobré před nastoupením do práce je mít, protože mám takhle už spoustu certifikátů.“*

Respondentka je velmi aktivní a navštěvuje s pravidelností různé odborné kurzy a semináře. S financováním těchto kurzů jí velmi pomáhá dětský domov, který jí většinu hradí.

R2: *„Vzdělávání a sebevzdělávání mi přináší poznání a pochopení. Mám brigádu v muzeu, kde provázím, takže se musím neustále učit o nových výstavách a exponátech. Dost informací využiji i ve škole. Také mě velmi baví učení se nových jazyků. Ráda cestuji, takže se je snažím učit i v praxi. Umím anglicky, německy a francouzsky a nyní se učím španělsky. Angličtinu a němčinu i doučuji jak v domově, tak i děti mimo něj.“*

Respondentka se kromě vzdělávání při škole i sebevzdělává. To, co se dovzdělává sama pro sebe i využívá tím, že své poznatky předává ostatním.

R3: *„Vzdělávání mi přináší hodiny a hodiny ležení v hordách zákoníků. Rád si také získávám informace a názory od odborníků a profesorů. To mi také přináší nové kontakty. Doufám, že mi moje vzdělávání přinese perspektivní práci a že budu dobrý v tom co budu dělat.“*

R4: *„Snažím se z toho vytěžit co nejvíc. Chci pracovat v rizikovém povolání, kdy je důležité abych měla znalosti. Chtěla bych být i inspirací pro bráchu, aby se taky vzdělával a mohl pak být spokojený ve své budoucí profesi“*

R5: *„Přináší mi to příležitosti. Rozšiřuje obzory a pokud chci pracovat na nějaké dobré pozici musím mít přehled.“*

R6: *„Studuji náročnou školu, kde se učíme obrovské množství informací. Pokud bych něco neuměla mohla bych tím ohrozit lidské životy. Krom učiva do školy se snažím*

i sebevzdělávat. Vzdělávání mi přijde jako velmi kvalitně strávený čas. Občas si myslím, že mi díky tomu utíká společenský život, protože jsem mladá a měla bych se bavit, ale tohle je to, co v životě využiju.“

R7: *„Díky tomu, že studuji si můžu zajistit lepší budoucnost. Už teď díky tomu můžu zůstat pod domovem, který mě podporuje. Nemusím teď řešit peníze, a to jak se uživit. Myslím, že kdybych dál nestudoval hnal bych se jen za tím, jak vydělat peníze a zaplatit vše co by bylo potřeba. Takhle mi domov platí výdaje spojené se školou a posílá mi peníze na stravu, protože nebydlím v děcáku ale v Praze na koleji. Chodím na brigádu, ze které si platím jen svoje osobní potřeby.“*

R8: *„Škola mi přináší spousty informací. I když obor napovídá, že se učíme jen o koních, tak se učíme v podstatě o všech domácích a hospodářských zvířatech. Tohle asi v životě moc nevyžiju. Minulý rok jsem si udělala vizážistický kurz. A tak celkově se spíš snažím vzdělávat v oblastech, které mě baví více než škola. Baví mě jazyky, takže se učím je. Díky škole jsem ve styku se spousty cizinců, takže si můžu jazyky zlepšovat v praxi. Také chci aby sourozenci studovali a tak jim chci jít příkladem“*

Respondentka díky studiu, může zůstat nadále se sourozenci, což bylo její největší motivací. I když dle mého názoru respondentka nestuduje za účelem toho, že by ji její obor naplňoval a chtěla v něm zůstat, snaží se vzdělávat v oblastech, které by mohla využít při budoucím povolání.

Při otázce, co respondentům přináší vzdělávání, lze spatřovat i další motivace ke studiu. Odpovědi byly různorodé a je možné zde sledovat spousty motivů. Většina respondentů uvedla, že vzdělávání a studium jim přináší nové informace, rozšiřuje obzory, přináší nové kontakty a rozvoj. Dalším faktorem je to, že můžou nadále zůstat v dětském domově, což jim ubírá některé starosti. Pro dvě respondentky je důležité zůstat v kontaktu se sourozenci a jít jim příkladem. Pro tři respondenty je studium i prodloužením studentského života, kdy se můžou i zajímat o koníčky a záliby, které je zajímají. dva respondenti zmínili, že díky studiu poznávají nové přátele. Všichni respondenti si váží toho, že mají možnost studovat, a že na to nejsou sami a mají podporu od dětského domova.

VO: Jak probíhala stimulace mladých dospělých v dětských domovech k terciárnímu vzdělávání ze strany zaměstnanců zařízení?

Při této výzkumné otázce bylo využito kombinace otázek.

Byl v dětském domově vymezen čas na přípravu do školy a splnění školních povinností? Byl/a jste kontrolován/a, zda jste splnil/a své povinnosti?

Učil/a jste se v kolektivu či individuálně? Byl vám případně někdo ze zaměstnanců k dispozici?

Byl/a jste v domově chválen/a? Jak? Byl/a jste v domově trestán/a? Jak a z jakých důvodů?

Jakým způsobem bylo v domově rozvíjeno vaše nadání, schopnosti či záliby?

R1: „*Stimulovaly mě hlavně tety formou rozhovorů a podpory. Strojdomové samozřejmě taky ale k tetám jsem měla blíž a byly takový citlivější. Hned po příchodu ze školy, pokud zrovna nebyl nějaký kroužek nebo akce, jsme se šli učit a psát si úkoly. Většinou jsem se učila na obývací s ostatními dětmi, ale šlo se taky učit na pokoji. Vychovatelé nám všem pomáhali, vysvětlovali a pokud jsem potřebovala vyzkoušet vždycky si na mě udělali čas. Taky jsme měli v domově doučování angličtiny a češtiny. Víím, že vychovatelé psali do školy a ptali se třídní učitelky, jak se mi vede ve škole. Odměny i tresty u nás fungovaly, ale spíše ty odměny. Za dobré vysvědčení jsme dostávali mimořádné kapesné. Za hezké známky jsme byli často chváleni slovně. Tresty byly za pětky. To byl na 2 dny zákaz televize a počítače. Za poznámku trval zákaz týden. Chodili jsme na různé kroužky, vždycky chtěli abychom ten určitý zkoušek aspoň vyzkoušeli a pak se rozhodli, jestli na něm chceme pokračovat. Já chodila na atletiku, volejbal a na klavír.*“

R2: „*Díky tomu, že jsem v domově skoro 15 let tak mám s vychovateli docela pevný a hluboký stav. Vždy mě podporovali a důvěřovali mi což mě velmi stimulovalo a motivovalo. Nerada bych je zklamala. Po škole jsme si museli udělat úkoly, než jsme měly osobní volno. Na střední jsem už byla na intru, takže si mě z domova kontrolovali přes třídní učitelku. Víím, že pokud třeba kluci propadali a byli na intru tak se domov*

spojil s vychovatelkami a kluci pak měli režim. Když jsem se učila na maturitu tak mě kontrolovaly tety a zkoušely mě a taky mi dost pomáhaly. Teď pomáhám ostatním v domově se školou, když tam jsem. Trestalo se za špatný známky tím, že pak musel být režim kde se ten dotyčný musel víc učit, než si to opravil. Mě se to naštěstí netýkalo. A odměňovali nás krom pochval třeba tím, že jsme měli delší vycházky, různé akce apod. Chodili jsme na nejrůznější kroužky. Vychovatelé se snažili vycítit co komu jde a podle toho se kroužky vybíraly. Anebo samozřejmě pokud jsem třeba řekla, že bych chtěla tancovat tak jsem mohla.“

R3: „Mě asi nejvíc stimuloval pan ředitel a taky mě motivoval. Další motivací byl bývalý trenér fotbalu, ke kterému jsem jezdil na prázdniny. Cítím od nich podporu a důvěru. Tak učit jsme se museli a než jsme si šli dělat svoje věci tak museli být hotový úkoly, ale že by to bylo nějak časově daný, že třeba povinně 2 hodiny to ne. Samozřejmě pokud se někdo učil na nějaký test tak se učil dýl. Kontrola byla, ale čím starší jsem byl tak tím menší byla. Na základce jsme se učili ve společenský místnosti, protože jinak by se asi nikdo dobrovolně neučil. Za poznámky a špatný známky byly zákazy. Pro mladší to byla televize a počítač a starší měli třeba zaracha. A za odměnu bylo víc počítače anebo více vycházek. A záliby nám rozvíjeli přes kroužky. Skoro všichni kluci jsme chodili na fotbal a holky většinou tancovali. Měl jsem skvělého trenéra, který si mě oblíbil a jezdil jsem k němu na víkendy, prázdniny a na Vánoce. Jezdím za ním pořád a jsem mu moc vděčný za vše co pro mě dělá. Taky jsme přímo v domově tancovali latinsko-americký tance se kterými jsme vystupovali na plesech a akcích. To se spíš líbilo holkám a já to musel přežít.“

R4: „Vždycky nám říkají, že vzdělání je to nejvíc co pro sebe můžeme udělat a co nám nikdy už nikdo nevezme. I tety, který u nás již nepracují se zajímají o to, jak nám to jde ve škole. Když s nimi volám tak říkají, že jsou pyšné, a to mě pohání. A hlavně jsem nemusela od bráchy a školu budeme končit společně, takže potom můžeme začít dospělý život společně. U nás to fungovalo dost podobně jako v běžných rodinách si myslím. Každý si musel po škole udělat úkoly. Prostě nejdřív povinnosti pak až zábava. Kdo měl dobrý známky, tak nějak extra kontrolovaný nebyl. Pokud někdo potřeboval pomoci, tak si mohl říct komukoliv. Pokud někomu něco nešlo, tak se mu zařídilo doučování. Před covidem k nám jezdila učitelka na angličtinu. Odměny i tresty byly. Ale bylo dobře, že

se to snažili posoudit individuálně. Mně nikdy nešla fyzika a zohlednili to, kdyby ne tak bych na střední měla pořád nějaký zákaz. Kdo chtěl, tak mohl na kroužky, který u nás ve městě byly. Já chodila do ZUŠ asi 7 let. Brácha chodí na fotbal a na ping pong.“

R5: *„Všem v domově záleželo na tom, abychom měli dobré vzdělání. Vždy nás motivují k tomu se ve škole více snažit. Tetám vždy záleželo na dobrých známkách, takže se s námi učily. V obýváku jsme si udělali společně úkoly a pak se šel každý učit na druhý den. Já jsem chodila na pokoj se učit abych na to měla klid a pak jsem jen přišla se nechat vyzkoušet. Trestalo se podle mě podobně jako v běžných rodinách. Za pětku to byl třeba zákaz počítače, za poznámku to bylo horší, to byl třeba zákaz vycházek. A samozřejmě nás chválili, nemuseli jsme mít nutně samý jedničky. Za maturitu nebo závěrečný zkoušky jsme dostávali mimořádný kapesný. V domově vyrábíme hodně výrobků a každý dělá víc to co mu jde., například děláme keramiku, korálky, s přírodninami. Taky chodíme na různé kroužky. Každý na to, co ho baví. A většina chodí do lidušky.“*

R6: *„Já věděla, že chci studovat, takže mě ani nemuseli moc motivovat. Největší stimulací bylo to, že mi věřili a stále věří i když jsem si dala velké cíle. Hned co jsme přišli ze školy, tak jsme si museli udělat úkoly. Vychovatelé byli s námi, a hlavně mladším pomáhali, ale samozřejmě i těm starším. Pokud jsme my starší měli hotovo, tak jsme pomáhali mladším. Během maturity jsem byla pravidelně zkoušená z otázek. Po maturitě jsem pak pomáhala ostatním maturantům. Byli jsme hlavně chváleni. Každý velký úspěch si zasloužil oslavu. Ale tresty taky padaly. Nejčastěji zákaz televize nebo počítače. Za poznámky nebo opakované pětky byl třeba zákaz vycházky nebo nějaký akce. Jednu dobu měl někdo za trest i úklid kuchyňky, protože tomu se většina dětí vyhýbala. Vychovatelé si dost všímali, pokud má někdo na něco talent. Chodili jsme na spousty kroužků, v domově máme kapelu, tancujeme latinsko-americký tance a hiphop, vyrábíme výrobky, zkoušíme divadlo a podobně.“*

R7: *„V domově věděli jak na mě. Před přihlášením na vysokou jsem byl lehce na vážkách, ale v domově mi vysvětlili, že s vysokou budu mít lepší pracovní uplatnění. Líbilo se mi, že k tomu přistupují, tak že nejde o život a kdyby třeba zkoušky nevyšly napoprvé, tak se nic neděje. Víím, že mi důvěřují, a to mě motivuje. Na základce jsme se museli učit hned jak jsme přišli ze školy. Já pak na střední byl na internátu, takže jsem*

měl docela volnost. Já byl docela průměrný student, většinou jsem měl dvojky a trojky, takže se na mě nemuseli moc zaměřovat. Před maturitou jsem chodil na doučování z češtiny kvůli slohové práci, kterou stejně nakonec zrušili. Taky jsem před maturitou byl v domově, protože byl zavřený internát, takže jsem byl zkoušený z otázek k maturitě. A bylo to docela náročný, protože jsme nevěděli jak ta maturita bude probíhat. Odměny i tresty za známky byli, to je asi normální. Na každého měli vychovatelé páky. Klukům se zakázal počítač to byl pro ně velký trest. A samozřejmě nás i odměňovali. Největší odměnou byla nějaká akce nebo výlet. Kdo chtěl chodit na kroužek tak mohl. Mladším vychovatelé vybírali kroužky.“

R8: *„Nejvíc mě motivovala hlavní skupinová teta, která v domově pracovala již když jsem nastoupila do domova. Zdůraznila mi, že kdybych nešla studovat, tak bych už nemohla být pohromadě se sourozenci. Taky mi vysvětlila všechny výhody o které bych přišla. Trošku jsem všechny zděsila, svým výběrem oboru ale všichni to respektují. Museli jsme si dělat úkoly, které vychovatelé kontrolovali. Ty jsme většinou dělali společně. Pokud se někomu blížil nějaký test nebo zkoušení, tak se učil na pokoji a pak byl přezkoušený. Na základce jsem měla doučování přímo ve škole, takže v ty dny jsem se už učit nemusela. Odměny byly formou pochvaly, něco sladkého, vycházka nebo nějaký výlet. A tresty taky samozřejmě třeba zákaz počítače, televize, vycházky, dřív večerka nebo že třeba někdo nejel na nějakou akci. Ale ty větší zákazy byly za závažnější věci třeba pokud někdo propadl, za poznámku nebo napomenutí ve škole. Snažili se v nás probudit nadání výtvarný formou výrobků, keramiky, hudební skrz kapelu co máme v děčáku. Taky jsme mohli na dost sportovních kroužků a tancujeme.“*

Na otázku, jak probíhala stimulace ze strany zaměstnanců dětského domova, všichni respondenti shodně uvedli, že pro ně byl stimulující pocit to, že jim vychovatelé důvěřují. Také se shodli, že v rozhodnutí jít studovat na vysokou či vyšší odbornou školu byli všichni podporováni. Je velmi optimistické, že na doplňující otázku, jestli byl v dětském domově někdo, kdo by je nestimuloval odpověděli, že ne. Dvě respondenty odpověděly, že je stimulovaly tety, se kterými mají hluboký vztah. Jeden respondent zmínil motivaci přímo od ředitele zařízení. Dva respondenty stimulovalo a motivovalo to, že můžou zůstat pod domovem a díky tomu mohou zůstat pohromadě se sourozenci.

Příprava do školy a plnění školních povinností vypadalo u respondentů velmi podobně. U všech respondentů bylo normální, že hned po škole si museli napsat úkoly a připravit se na další školní den. Úkoly vychovatelé kontrolovali. Čtyři respondenti měli zařízené doučování od dětského domova. Dva respondenti byli během studia na střední škole na internátu a ti byli kontrolováni prostřednictvím třídní učitelky. Všichni respondenti měli možnost konzultace či přezkoušení od vychovatelů.

Tresty i odměny byly také velmi podobné u všech respondentů. Nejvíce byly zmíněny tresty za „pětky“ a poznámky, které byly například zákaz televize, hraní na počítači a ty přísnější byly zákaz vycházky či nějakého výletu s domovem. Odměny byly primárně pochvaly, prodloužení vycházky či výlet. Za větší úspěchy jako byla maturita nebo závěrečná zkouška náleželo mimořádné kapesné.

Všichni respondenti se také shodli, že měli možnost navštěvovat kroužky dle jejich preference. Jednalo se hlavně o hudební a sportovní kroužky.

VO: Byl na Vás v kontextu studia vyvíjen tlak? Pokud ano v jakých situacích?

R1: *„Neřekla bych, že přímo tlak, ale určitě po mě chtěli abych se ve škole snažila a dosahovala co možná nejlepších výsledků. Bylo mi připomínáno, že pokud se chci stát sociální pracovnící musím studovat.“*

R2: *„Trochu byl, když jsem maturovala a do toho se připravovala na přijímačky. Ale nebylo to na sílu, že prostě musím. Byl to dle mého takový ten „zdravý“ tlak, abych se snažila.“*

R3: *„Necítil jsem tlak od vychovatelů.“*

R4: *„Úplně na mě nikdo netlačil. Spíš mi jen domlouvali a vysvětlovali výhody, pokud budu dále studovat.“*

R5: *„Byl nějaký tlak, abych zvládala školu, ale nebyl nějak velký nebo nepříjemný.“*

R6: *„Největší tlak jsem cítila sama od sebe. Hlavně v období, kdy přijímačky byly hned po maturitě. To mě občas i tety brzdily abych se nepřepínala.“*

R7: „*Jelikož jsem byl nerozhodný zda studovat ano už jít pracovat a případně během práce si dodělat školu tak na mě trochu tlačili.*“

R8: „*Tety na mě trochu tlačily abych zkusila pokračovat ve studiu. Protože pokud bych nepokračovala musela bych se osamostatnit a odejít pryč od sourozenců.*“

VO: Jaké byly bariéry v rozhodnutí jít studovat na vysokou či vyšší odbornou školu a jak byly tyto bariéry překonány?

R1: „*Nemyslím si, že by nějaké byly. Já věděla, že chci studovat. Občas jsem si říkala, jestli to zvládnu. Naštěstí mi nadace platí kolej, za což jsem ráda. Literaturu a další materiály co potřebujeme ve škole mi financuje dětský domov a nadace. Dětský domov mi hraří i vzdělávací kurzy a besedy.*“

R2: „*Měla jsem vnitřní pochyby, jestli jsem si nevybrala moc těžkou školu. Ty pochyby se trochu zvýšily po přijímačkách, jelikož byly opravdu těžké. Ale tety ve mně věřily a opakovaly mi, že nejde o život.*“

R3: „*Asi největší bariérou bylo to, že po neúspěchu s přijímačkami na práva jsem se přihlásil na soukromou vysokou školu. Tam se platí školné. S panem ředitelem jsme to konzultovali a školné mi platí nadace a můj bývalý trenér. Doufám, že jim to jednou budu moct všechno vrátit.*“

R4: „*Řešily jsme s tetami ubytování. Naštěstí mi domov financuje internát. Jiná bariéra asi nebyla. Byl tam trochu strach, protože jsem nastupovala do nového kolektivu a z toho abych to vše zvládla.*“

R5: „*Ze strany dětského domova žádné nebyly. Bariéra by byla, kdybych si vybrala soukromou vysokou školu. To už mi bylo řečeno dopředu, že bych si musela zařídit příspěvek od nadace. Mojí největší bariérou byly pochybnosti. Já chtěla studovat, ale byl tam strach, abych nezklamala ostatní. Naštěstí mě všichni doma podpořili a povzbudili.*“

R6: „*Díky tomu, že jsem šla na státní školu a měla zajištěné ubytování, tak bariéry nebyly.*“

R7: „Žádný jsem nepociťoval.“

R8: „Bariéry asi nebyly. Spíš tety to měly semnou těžký, aby mě přemluvily ke studiu.“

Krom jednoho respondenta nikdo nezaznamenal nějaké větší vnější bariéry. U respondenta **R3** se bariéra dokázala překonat díky nadaci a soukromého sponzora. Další respondentce přispívá nadace na ubytování na koleji. Další respondentka zmínila potenciální bariéru, kdyby si vybrala soukromou vysokou školu. To by si musela požádat nadaci o zaplacení školného. Tři respondenti uvedli, že nebyly žádné bariéry. Čtyři respondenti pocíťovali vnitřní bariéry v podobě strachu a pochybností. Ty se naštěstí povedlo překonat, i s pomocí zaměstnanců dětských domovů.

VO: Co zajišťuje dětský domov (popřípadě i nadace) při studiu?

R1: „Nadace mi platí ubytování na koleji. Jinak všechno ostatní dětský domov. Financují mi školní věci, posílají mi stravné, kapesné, proplácí doktory, platí kurzy a přispívají mi na různé kulturní a akce, třeba na divadla. Jinak tam jezdím 2x do měsíce, většinou na celý víkend. Vždycky s tetami probereme, co se zrovna děje. Taky mi dost pomáhají se školou, jelikož to co se zrovna učím oni již znají z praxe.“

R2: „Dětský domov mi zajišťuje všechny důležité věci, ubytování, jídlo, kapesné, lékaře, knihy a podobně. Také mi platí různé kurzy. Já si z peněz z brigád pak zajišťuji zbytek jako je hygiena, oblečení a zábava. Jinak mi domov zajišťuje plnou podporu a to, že se mám kam vracet. Pro mě je to opravdu domov za ty léta co tam jsem. Víím, že se jednou budu muset osamostatnit, takže teď si užívám být prostě doma přes víkendy.“

R3: „Nadace mi platí školu. Petr (bývalý trenér) mi přispívá na školu ale taky na osobní věci. Děcák mi posílá měsíčně stravné a kapesné. Taky mi přispívá, pokud si třeba potřebuji koupit nějaké dražší oblečení jako jsou třeba boty, bundy nebo oblek.“

R4: „Od domova mám zaplacený internát, jídlo, věci do školy, kapesné, jízdné a tak různě.“

R5: „Dětský domov mi dává zázemí. Místo kam se vracím. Vždycky jezdím alespoň 2x do měsíce, abych se se všema pozdravila. Probrala co se děje ve škole, v mém

osobním životě. Taky můžu kdykoliv zavolat, pokud potřebuji s něčím poradit. Také mi pomáhají finančně a dostávám peníze na jídlo, kapesný, učebnice, jízdný.

R6: *„Podporu, střechu nad hlavou, zabezpečení, finance. Když se cokoli děje tak si můžu přijet pro radu.*

R7: *„Děcák mi platí věci spojené se školou a posílá mi peníze na jídlo a kapesné. Pokud potřebuju proplatit třeba oblečení tak jim můžu poslat účty.“*

R8: *„Děcák mě finančně podporuje a jezdím tam na víkendy za bráchou a ségrou.“*

Všichni respondenti dostávají pravidelně od dětského domova finanční částku na stravu, kapesné, financují jim učební materiály, ošacení a lékaře. Dále většina respondentů uvedla, že jim poskytuje zázemí a, že domov pravidelně navštěvují, většinou dvakrát do měsíce. Čtyři respondentky uvedly, že jim dětský domov poskytuje podporu a že s tetami probírají události v jejich životech. Nadace financuje školné v jednom případě a také v jednom případě financuje ubytování na koleji.

VO: Jaký máte vztah se zaměstnanci dětského domova?

R1: *„Kladný. V domově jsem cca 8 let, takže možná nemám tak hluboký jako ti, kteří jsou zde od malička. Taky tomu nepomohlo to, že jsem na střední dojížděla a jezdila do domova až docela k večeru. Ale se skupinovou tetou si píšeme nebo voláme pravidelně. Když tam přijedu tak se těším na všechny. S některými tetami mám bližší vztah, protože jsou tam po celou dobu.*

R2: *„Já bych řekla, že skvělý. Ráda za nimi jezdím, s některými si voláme. Díky tomu, že jsem doučovala v domově tak mám i bližší vztahy s tetami, které jsem neměla na skupině. Vím, že se můžu na kohokoliv z domova obrátit s čímkoliv.“*

R3: *„Máme tam dobrý vztahy. Hlavně s panem ředitelem, za ním jdu, pokud potřebuju něco řešit.“*

R4: *„S tetami mám dobré vztahy. Pravidelně si volám se svými skupinovými tetami kvůli škole, pokud potřebuju něco probrat, anebo jen tak. Teta Míša si nás s bráchou vždycky bere na Vánoce tak je to od ní takový hezký.“*

R5: „Máme rodinné vztahy. Jsem z malého dětského domova kde nás je maximálně 24 dětí a dohromady máme asi 10 tet a 1 strejdu a se všema mám hezké vztahy. Se skupinovou tetou a ředitelkou jsem v pravidelnějším kontaktu.“

R6: „Jsem v domově 12 let, takže půlku mého života. Se všema mám hezké vztahy a mám je ráda a vážím si jich. Jsem v kontaktu i s tetami, které již u nás nepracují. Ráda si vždycky se všemi popovídám“

R7: „Nemám tam s nikým problém. Když něco potřebuju anebo oni tak si zavoláme.“

R8: „Máme kladné vztahy. Krom sourozenců jsou to moje nejbližší osoby, na které se můžu obrátit. S některými mám lepší vztahy, protože už tam pracujou dlouho a svěřuju se spíše jim.“

Všichni respondenti mají se zaměstnanci domova kladné a přátelské vztahy. Všichni jsou v pravidelném kontaktu. Lze vypožorovat, že všechny ženské respondentky popsaly hlubší vztahy, kdežto mužští respondenti (**R3, 47**) své vztahy v dětském domově nerozvíjejí.

VO: Byli respondenti svobodní ve výběru oboru a vysoké či vyšší odborné školy nebo byli omezení při výběru?

R1: „Já byla v rozhodnutí naprosto svobodná. Byly jsme rozhodnutí se spolužačkou ze střední školy kam si podáme přihlášky. V domově jsem tetám řekla kam si je podávám a jediná poznámka byla, že pokud půjdu do Prahy tak musím být opatrná, ale neodrazovaly mě.“

R2: „Žádné omezení jsem neměla. Když jsem řešila, kam si podat přihlášku teta mi doporučila Jihočeskou univerzitu tak jsem ji zkusila.“

R3: „Neměl. Bylo to na mně co a kde chci studovat. Akorát mi všichni říkali abych si podal více přihlášek i na jiné obory než právo, kdyby to náhodou nevyšlo. Já je neposlechl, a to se mi taky vymstilo.“

R4: „Akorát mi řekly, abych pokračovala ve svém oboru. Akorát si myslím, že je trochu mrzí že jsem na vošce a ne na vysoký.“

R5: „Jediný omezení bylo abych si nevybrala soukromou školu, protože bych pak musela žádat u nadací, aby mi zaplatili školné.“

R6: „Rozhodně neměla. U mě už věděli déle co a kde chci studovat a všichni mě v tom podporovali.“

R7: „Nikdo mi neurčoval kde nebo co bych měl studovat. Pouze jsme to probírali, co by bylo nejlepší variantou.“

R8: „Trochu se mi snažili mi vymluvit můj výběr, ale nezakázali nebo nebránili mi v mém rozhodnutí. Upřímně to vymlouvání chápu, taky bych nebyla nadšená, kdyby mi moje dcera oznámila, že jde studovat chov koní.“

Všichni respondenti, kromě jedné, byli naprosto svobodní ve svém výběru budoucí školy a oboru. Pouze jedna dotazovaná byla limitovaná tím, že si musí vybrat státní školu, kde se neplatí školné, jinak by si musela zažádat u nadací o příspěvek na školné. Probíhala pouze doporučení, která byla myšlena pozitivně vůči respondentům. Nikdo z dotazovaných nebyl nijak limitován například vzdáleností školy.

VO: Chcete pokračovat dále ve studiu?

R1: „Pokud se mi povede úspěšně dokončit bakalářské studium, tak bych určitě chtěla pokračovat na magisterské.“

R2: „Jakožto budoucí učitelka se budu muset vzdělávat celý život, ale hlavně doufám, že budu moct vzdělávat ostatní.“

R3: „Já tento rok dokončuji magistra, takže co se týče školy, tak tohle je můj poslední ročník.“

R4: „Mezitím jsem teprve v právku, takže ještě nevím.“

R5: „Předtím bych tomu nevěřila, ale určitě chci zkusit pokračovat dokud mám tu možnost.“

R6: „*Já ještě určitě několik let budu studovat, a pak se budu dál učit.*“

R7: „*Ještě mám na rozhodnutí čas, ale asi bych to chtěl zkusit.*“

R8: „*Školně už určitě ne. Možná nějaký kurzy nebo tak.*“

Z rozhovoru vyplynulo, že pouze jedna respondentka chce končit studium s bakalářským diplomem. Další dvě respondentky jsou na 5 a 6letém magisterském programu. Respondent, který tento rok ukončuje magisterské studium, již nebude dále pokračovat. Tři respondenti momentálně studují bakalářský program a pokud si jim ho povede úspěšně ukončit, tak chtějí pokračovat dále na magisterské studium. Respondentka, která studuje vyšší odbornou školu je v prvním ročníku a zatím neví.

4.5 SWOT ANALÝZA

Tabulka č. 1: SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none">- Silná osobní motivace- Psychická podpora ze strany DD- Pozitivní příklad pro ostatní děti v DD	<ul style="list-style-type: none">- Závislost a závaznost vůči DD a s ní spojený možný psychický tlak na studenta- Frustrace, pokud nedostudují- Nemá dostatek klidu na studium- Ztráta psychické podpory, pokud opustí DD
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none">- Finanční podpora ze strany DD- Společenský status- Vyšší profesní uplatnění- Nová přátelství a lidské příležitosti	<ul style="list-style-type: none">- Nejistota, zda zvládnou osamostatnění finančně- Není individuální podpora- Zvýšení nákladů, které by mohly přesahovat finanční možnosti DD/nadace (v rámci školného, ubytování, dojíždění)- Žádná finanční podpora DD (neplánovaný odchod z DD)

Zdroj: Vlastní zpracování

4.6 SHRNU TÍ A DISKUZE

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, co motivovalo dotazované respondenty z dětských domovů ke studiu na vysoké či vyšší odborné škole a jaké formy stimulace

ze strany pracovníků dětských domovů byly využity a s jakými bariérami se, popřípadě museli potýkat.

Cílovou skupinou šetření byli studenti vysokých i vyšších odborných škol, kteří jsou stále v dětském domově. Důvody, pro které byli respondenti umístěni do dětského domova, jsou velmi podobné. Nejčastějším důvodem byla nestabilní a nevyhovující rodinná situace. U dvou respondentů bylo důvodem úmrtí jednoho z rodičů a posléze si je nikdo z příbuzných nemohl vzít do péče. Objevily se také sociálně patologické jevy u rodičů.

Sedm respondentů studuje vysokou školu a jedna respondentka vyšší odbornou školu. Všichni respondenti, vyjma jedné, byli svobodní ve svém výběru školy a oboru. A také se všichni dotazovaní rozhodli pro terciární vzdělání z vlastní iniciativy. U třech respondentů byla větší míra zapojení vychovatelů z důvodu strachu a pochybností.

Co se týče motivace, pro čtyři respondenty to byla silná osobní motivace, aby mohli pracovat v profesi, kterou si určili. Další velmi zmiňovanou motivací byl profesní růst, lepší pracovní uplatnění a vyšší platové ohodnocení. Mezi další motivy se také může zařadit, že mohou respondenti dále zůstat pod křídly dětského domova, který jim přináší zázemí, podporu psychickou, ale i finanční. Všichni dotazovaní shodně uvedli, že jim dětský domov financuje stravu, poskytuje kapesné, zajišťuje lékařské výdaje, platí učební pomůcky a materiály a přispívá na oblečení. Také jim zajišťuje ubytování v průběhu studií, jedné respondentce financuje kolej nadace. Nadace také poskytuje finanční prostředky na zaplacení školného jednomu respondentů.

Stimulace ze strany dětského domova probíhá formou pozitivní motivace, podpory a důvěry. Respondenti také byli stimulováni ke studiu tím, že byli učeni k tomu, aby si řádně plnili školní povinnosti. Ve všech dětských domovech, ze kterých respondenti pocházejí funguje určený čas na splnění úkolů, kdy mohli využít pomoci ze strany pedagogických pracovníků zařízení. V těchto dětských domovech taky fungoval systém odměn a trestů, kdy odměny byly hlavně slovní pochvaly, benefity ve formě akcí či vycházek a za větší úspěchy náleželo i mimořádné kapesné. Tresty se udělovaly za špatné školní výsledky či poznámky ve formě zákazů televize, počítače, zákaz vycházky nebo nějaké akce. Respondenti také byli rozvíjeni ve svých zálibách a kroužcích.

Většina příležitosti využila a navštěvovala různé sportovní kroužky. V dětských domovech taky probíhaly výtvarné aktivity a v některých také taneční kroužky.

Vyjma jednoho respondenta nikdo nepociťoval vnější bariéry při rozhodování, zda pokračovat ve studiu na terciární úrovni. Čtyři respondenti pocíťovali vnitřní bariéry ve formě strachu a pochybností. Tyto bariéry byly odstraněny za pomoci vychovatelů v zařízení.

Všichni respondenti uvedli, že s pracovníky v domově mají kladné, přátelské vztahy. Ženské respondenty jsou ve vřelém kontaktu, kdy většinou s tetami z domova řeší své osobní životy, radosti i strasti.

Mezi odpověďmi na otázku, co respondentům přináší vzdělávání, panovaly nejčastěji odpovědi, že nové informace, dovednosti, rozšiřuje obzory, osobně je rozvíjí a přináší nové kontakty a přátelství.

Velmi pozitivním zjištěním bylo, že pět respondentů z osmi chce dosáhnout magisterského titulu. Jeden respondent je již v pátém ročníku, dvě respondenty studují magisterský program a další dva respondenti jsou sice ještě v bakalářském programu, ale pokud ho úspěšně dokončí, chtějí pokračovat v navazujícím magisterském studiu. Jedna respondentka je nyní v prvním ročníku na vyšší odborné škole a zatím neví, zda bude nebo nebude pokračovat a poslední respondentce stačí bakalářský titul.

Při SWOT analýze vyplynulo, že mezi silné stránky patří silná osobní motivace, psychická podpora ze strany dětského domova a to, že jsou pozitivním příkladem pro ostatní děti v zařízení. U slabých stránek se ukázala závislost a závaznost vůči zařízení, vnitřní frustrace, pokud nedostudují, to, že na studium přímo v zařízení není dostatek klidu a pokud opustí zařízení tak ztratí psychickou podporu od pracovníků. U příležitostí můžeme spatřovat finanční podporu od zařízení, společenský status dosažený vzděláním, vyšší profesní uplatnění a také nové přátelství a lidské příležitosti. Naopak hrozbou může být nejistota, zda zvládnou osamostatnění finančně, zvýšení nákladů spojených se studiem, které by mohly přesáhnout možnosti domova či nadace a při neplánovaném odchodu ze zařízení žádná finanční podpora ze strany zařízení.

Aby bylo šetření více vypovídající o celkové situaci, bylo by dobré provést výzkum na širším vzorku respondentů. Tak bylo možné zjistit, jak jim co nejefektivněji pomoci. Také by bylo zajímavé zapojit do výzkumu vychovatele z dětských domovů, kteří by mohli přinést nový vhled do situace. Nebylo by na škodu zapojit do výzkumu i respondenty, kteří vyrostli v dětském domově a jsou již třeba dva roky po ukončení vysoké školy. Zajímavý výzkum by také byl možnost sledovat cestu jedince z dětského domova při cestě za vzděláním. Sledovat všechny motivace, stimulační faktory a bariéry dopodrobna.

Je podstatné a stěžejní, aby vychovatelé motivovali, podporovali a stimulovali děti v dětských domovech ke vzdělávání, aby nebyli studenti terciárního vzdělání z řad dětských domovů výjimkou. Další efektivní pomocí ze strany zařízení by bylo zajištění možnosti terapeutické pomoci či koučinku pro tyto studenty.

ZÁVĚR

Je důležité podporovat mladé lidi z dětských domovů, kteří neměli lehký start do života. Je podstatné je podporovat a motivovat ke studiu nejenom kvůli tomu, aby si v budoucnu díky titulu našli dobré zaměstnání, ale také aby se zpřístupnilo terciární vzdělání lidem, kteří vyrostli v ústavním zařízení. Podstatné je vyzdvihovat úspěšné lidi z dětských domovů, kteří pak mohou být inspirací dalším.

Na začátku práce byl popsán psychosociální vývoj člověka vyrůstajícího v dětském domově. V této kapitole byly popsány základní biologické, sociální, psychologické a vývojové potřeby dítěte, možný vliv dětského domova na vývoj dítěte, mladá dospělost a dospělost se zaměřením na profesní přípravu. Tyto informace nám pomohou komplexně porozumět vlivům a možným problémům, kterým musí dítě vyrůstající v dětském domově čelit. V další kapitole byl popsán dětský domov. Byla věnována pozornost příčinám umístění dítěte do dětského domova, tomu jak to funguje v dětském domově a v neposlední řadě rizikům ústavní výchovy, se kterými se může jedinec, který vyrůstá v ústavní péči, potýkat. Konkrétněji zde byla představena psychická deprivace, hospitalismus a subdeprivace. Další část již byla zaměřena na profesní život a terciární vzdělávání. Na začátku byly vymezeny pojmy, jako motivace a stimulace, se kterými se později pracuje v empirickém výzkumu. Také zde byla vymezena profese a terciární vzdělávání v České republice. V kapitolách týkajících se vzdělávání v dětských domovech k přípravě na profesi, stimulace dětí v dětských domovech a ke vzdělávání a bariéry ve vzdělávání v rámci dětského domova, bylo využito studií od Nadace Terezy Maxové a neziskové organizace Mimo domov. Díky těmto dvěma studiím bylo možné nahlédnout na situaci ve všech stupních vzdělávání.

V empirické části byl zvolen kvalitativní výzkum formou strukturovaného řízeného rozhovoru. Tento výzkum si kladl za cíle zjistit motivaci k terciárnímu vzdělávání u mladých dospělých z dětského domova, popsat, jak pracovníci zařízení stimulovali mladé dospělé k terciárnímu vzdělávání a jaké bariéry museli mladí dospělí překonat při studiu. Rozhovory proběhly s osmi respondenty, kteří jsou stále v dětském domově a zároveň studují na vysoké či vyšší odborné škole. Z šetření vyplynulo, že všichni respondenti se rozhodli studovat z vlastní iniciativy. U třech respondentů byly větší

pochybnosti, a proto byla míra zapojení domova do rozhodování o trochu větší. Největší motivací ke studiu je pro respondenty lepší profesní uplatnění, přínos informací a dvě respondenty chtějí, krom svého vzdělání, být příkladem a inspirací pro své sourozence. Další motivací je také to, že mohou nadále zůstat pod dětským domovem, kde mají svoje zázemí a podporu. Stimulaci ze strany pracovníků dětského domova respondenti spatřovali v pozitivní motivaci a psychické podpoře. Je velmi optimistické, že většina respondentů nezaznamenala větší bariéry v rozhodování, zda jít dále studovat na vysokou nebo vyšší odbornou školu. U dvou respondentů byla finanční bariéra překonána za pomoci nadace. Čtyři respondenti uvedli, že pocítovali vnitřní bariéry v podobě strachu a pochybností. Ty se povedlo překonat i za pomoci zaměstnanců dětských domovů.

Všichni respondenti reflektovali vztahy a pobyt v dětském domově pozitivně a kladně. Lze si všimnout, že ženské respondenty popsaly hlubší a bližší vztahy se zaměstnanci domova nežli mužští respondenti.

Z šetření bylo zjištěno, že v dětských domovech, odkud pocházejí respondenti, bylo přístupováno ke vzdělávání jako k cestě k lepšímu životu, díky možnosti lepšího profesního uplatnění. Podpora od zaměstnanců domova přichází hlavně z pozitivní motivace, slovních podnětů a psychické podpory. Vychovatelé se snaží být nápomocni respondentům i ostatním dětem v zařízeních. Finanční podpora ze strany dětských domovů ulehčuje respondentům studentský život.

Výsledky šetření mohou být prospěšné zejména vychovatelům dětských domovů. Nahlédnutí do studentského života respondentů může být inspirující pro ostatní děti z dětských domovů, které rozhodování o budoucnosti a profesním životě teprve čeká.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ALLEN, K. Eileen a Lynn R. MAROTZ. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-421-2.

BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I., a kol. *Psychologie a sociologie řízení*. 3. rozš. A dopl. Vyd., Praha: Management Press, 2007. ISBN 978-80-7261-169-0.

BĚHOUNKOVÁ, L. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči*. 1. vyd. Praha: Togga, 2012. 208 s. ISBN 978-80-87652-87-9.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0139-7.

DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie*. Grada publishing, 1999. ISBN 80-7169-254-9.

FOLDA, J. (ed.). *Systém náhradní péče o děti a mladistvé a následné péče o mladé lidi odcházející z náhradní péče v České republice: Situační analýza*. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček, 2009. ISBN 978-80-254-4799-4.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4.

JEDLIČKA, R. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.

KELLER, J. *Úvod do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-102-2.

LANGMEIER, J; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. 1998. ISBN 80-7169-195-X.

MACEK, P. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.

MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. Vyd. 1, Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-08-7.

MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-76-1.

PAŠEK, V. *Práce s dítětem po umístění do dětského domova*. In: BUREŠOVÁ, Pavla, Markéta ČOŽÍKOVÁ, Dalibor KŘEPSKÝ, Vladimír PAŠEK a Radmila PLACHÁ. *Rodina a náhradní rodinná péče*. Olomouc: Hanex, 2008, s. 46–64. ISBN 978-80-7409-013-4.

PETŘKOVÁ, A. *Úvod do ontogenetické psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1259-4.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vyd., Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-722-8.

PRŮCHA, J. *Andragogický výzkum*. Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-5232-7

RADIMECKÝ, J. et al. *Prevence a adiktologie pro odborníky pracující v ústavní výchově a preventivně výchovné péči*. Praha: Centrum adiktologie PK 1. lékařské fakulty a VFN, Univerzita Karlova, 2007, s. 76–79. ISBN 978-80-239-9961-7.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. přep. Vyd. Praha: Portál. 2004. ISBN 80-7178-829-5.

SLOMEK, Z. *Etopedie*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-84-6.

SRPOVÁ, J. et al. *Podnikatelský plán a strategie*. Expert (Grada), Praha. 2011. ISBN 978-80-247-4103-1.

SUDA, Z. Profese. In: PETRUSEK, Miloslav, ed. *Velký sociologický slovník*. II. díl: P-Ž. Praha: Karolinum, 1996, s. 852. ISBN 80-7184-310-5

SVOBODOVÁ, M; VRTBOVSKÁ, P; BÁRTOVÁ, D. *Zpráva o stávajícím stavu náhradní výchovné péče o děti a mládež bez rodinného zázemí v České republice* (2001). [Microsoft Word - Zprava_o_stavu_pece.doc \(webgarden.cz\)](#)

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-678-0

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9

Seznam použitých zahraničních zdrojů

HALL, N., GOETZ, T. *Emotion, motivation, and self-regulation“ a handbook for teachers*. Emerald Group Publishing, 2013. ISBN 978-1-78190-710-8.

HOCHBERG, J. *Perception*, Prentice Hall, 1964. ISBN 978-0-1365-6900-8.

Seznam použitých internetových zdrojů

AUSTRALIAN COUNCIL OF PROFESSIONS. *What is profession?* [online]. 2003 [vid. 2021-12-19]. Dostupné z: [What is a Profession? | Professions Professionals Professionalism - Australian Council of Professions \(ACoP\)](#)

ČESKO. *Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů* [online]. Praha, 2002 [vid. 2021-12-14]. Dostupné z: [109/2002 Sb. Zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních \(zakonyprolidi.cz\)](#).

ČSÚ. *Vzdělávání* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2014 [vid. 2021-12-16]. Dostupné z: [09 Vzdelávání | ČSÚ \(czso.cz\)](#).

MIMO DOMOV. *Dětské domovy brzy opustí tisícovka dětí. Jsou na odchod do běžného života připraveny?* [online]. Praha: Ipsos, 2015 [vid. 2021-12-16]. Dostupné z: [TZ unikátní průzkum dětské domovy \(ipsos.com\)](#).

NADACE TEREZY MAXOVÉ DĚTEM. *Problémy ve vzdělávání dětí v dětských domovech* [online]. Praha: Perfect Crowd, 2017 [vid. 2021-12-18]. Dostupné z: [PREZENTACE 30.05. MASTER.PDF \(nadaceterezymaxove.cz\)](#).

NADAČNÍ FOND VERONIKY KAŠÁKOVÉ. *Kolik dětí žije v dětských domovech v ČR?* [online]. [vid. 2021-12-18]. Dostupné z: [Kolik žije dětí v dětských domovech v ČR? – NFVK](#).

NÁRODNÍ ÚSTAV ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ. *Terciární vzdělávání* [online]. 2008 [vid. 2021-12-16]. Dostupné z: [Terciární vzdělávání, Národní ústav odborného vzdělávání \(nuov.cz\)](#)

UNESCO. *World TVET Database Czech republic* [online]. Bonn: UNESCO-UNEVOC International Centre for Technical and Vocational Education and Training, 2013 [vid. 2021- 12-16].Dostupné z: [worldtvetdatabase_cze_en.pdf \(unesco.org\)](#).

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1:	44
------------------	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Otázky rozhovoru.....	I
--	----------

Příloha A –

1. Kolik Vám je let?
2. V kolika letech jste přišel/přišla do dětského domova?
3. Jaké jsou důvody Vašeho příchodu do dětského domova?
4. Jakou vysokou/vyšší odbornou školu studujete a v kolikátém jste ročníku?
5. Jaký obor studujete?
6. Proč jste se pro tento obor rozhodl/a?
7. Jaká je Vaše motivace ke studiu na vysoké/vyšší odborné škole?
8. Co Vám vzdělávání přináší?
9. Chcete po dokončení aktuálního studia dále pokračovat ve studiu?
10. Z čí iniciativy jste učinil/a rozhodnutí o vysokoškolském studiu/studiu na vyšší odborné škole?
11. Jakým způsobem Vás pracovníci v dětském domově stimulovali ke studiu na vysoké/vyšší odborné škole?
12. Jakým bariérám v rámci rozhodování jít studovat vysokou/vyšší odbornou školu jste čelil/a a jak jste tyto bariéry překonal/a?
13. Byl v dětském domově vymezen čas na přípravu do školy a splnění školních povinností? Byl/a jste kontrolován/a, zda jste splnil/a své povinnosti?
14. Učil/a jste se v kolektivu či individuálně? Byl vám případně někdo ze zaměstnanců k dispozici?
15. Byl/a jste v domově chválen/a? Jak? Byl/a jste v domově trestán/a? Jak a z jakých důvodů?
16. Jakým způsobem bylo v domově rozvíjeno vaše nadání, schopnosti či záliby?
17. Co Vám zajišťuje dětský domov (popřípadě i nadace) při studiu?
18. Jaký máte vztah se zaměstnanci dětského domova?
19. Byl/a jste svobodný/á ve výběru oboru a vysoké či vyšší odborné školy nebo byli omezení při výběru?

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Tereza Budinová

Obor: Andragogika

Forma studia: Bakalářské denní studium

Název práce: Příprava mladých dospělých v dětských domovech na profesní život

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 40

Celkový počet stran příloh: 1

Počet titulů českých použitých zdrojů: 27

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Ing. Katarína Krpálková Krelová Ph.D.